
Akpınarlı, H.F. & Arslan, P. (2018). Kuş Motifinin Özellikleri ve Kuş Motifli Döşemealtı Halıları. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*. Cilt: 1, Sayı:3, 273 - 286

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 24.07.2018

Kabul / Accepted: 30.10.2018

Araştırma Makalesi/Research Article

KUŞ MOTİFİNİN ÖZELLİKLERİ VE KUŞ MOTİFLİ DÖŞEMEALTI HALILARI

Hatice Feriha AKPINARLI* & Pınar ARSLAN**

Öz

Geçmişten günümüze zengin motif, desen ve kompozisyon özelliğine sahip, her biri birbirinden farklı olan Türk halıları, Anadolu'da birçok merkezde dokunmaya devam etmektedir. Yöre kadınının el maharetiyle dokunan bu halılar Türk halı sanatına dair en güzel örnekleri oluşturmaktadır. Birçok yörede halı dokumacılığı hem bir sanatsal uğraş, hem de geçim kaynağı olarak sürdürülmektedir. Bu yörelerden birisi Antalya Bölgesi'nde yer alan halı dokumacılığı ile ünlü Döşemealtı ilçesidir. Döşemealtı halılarında birden çok motife rastlamak mümkündür. Genellikle soyut anlatımın yer aldığı halılarda kullanılan motifler el, şingir, deve, akrep, heybe suyu vb.dir. Ancak kimi zaman soyut anlatımın yanı sıra hayvan figürleri de halılarda görülmektedir. Döşemealtı halılarında yer alan ruhu, ölümsüzlüğü, sevinci ve mutluluğu temsil eden kuş motifleri ise çeşitli kuş türleri veya kuşların uzuvları (kuş ayağı, kuş çırnağı, kuş gagası, kuş gözü v.b) şeklinde kullanılmaktadır.

Araştırma kapsamında Döşemealtı yöresinde yapılan alan çalışması sonucunda, hayvan figürünü somut olarak yansıtan kuş motifli halı tekniğiyle dokunmuş ürünler tespit edilmiştir. Kuş motifi Türk kültüründe çok farklı anlamları ve inanışları simgelemektedir. Bu çalışmanın amacı kuş motifinin özellikleri ve kuş motifinin kullanıldığı, 4 farklı motif özelliğine sahip Döşemealtı halısının incelenmesidir. Yapılan çalışma sonucunda; özgürlük, uğur haberci olan kuşlara anlam yüklenerek, halı minder ve yastıklarda motif olarak kullanılmıştır. Kuş türlerinden Döşemealtı bölgesinde yoğun olarak görülen ve yetiştirilen keklik, güvercin türünün halılarda kullanıldığı da tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Türk halı sanatı, Döşemealtı halıları, motif, kuş motifi*

* Prof. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Tekstil Tasarımı Bölümü, ferihaak@gmail.com

** Arş. Gör. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Tekstil Tasarımı Bölümü, pinar-arслан@windowlive.com

THE CHARACTERISTICS OF BIRD MOTIF AND DÖŞEMEALTI CARPETS WITH BIRD MOTIF

Abstract

Throughout settlements in Anatolia Turkish carpets are still being woven, each standing out in its own way. Those carpets, with an enriched tradition of motif, pattern and composition past to present; and woven by the capable hands of countryside ladies, represent the peak beauty in Turkish carpet art. In many areas carpet weaving lives on both as an artistic preoccupation and a means of living. One such area is the Döşemealtı district of carpet weaving fame, located in the Antalya region. It is possible to come across more than one motif in Döşemealtı carpets. While the expression is mostly abstract with motifs such as hand, millstone, camel, scorpion, saddlebag water etc., animal figures also sometimes join in on the picture. The bird motifs representing immortality, spirit, happiness and joy can be both different bird species or bird parts (beak, foot, eye etc.).

Field survey conducted in the Döşemealtı region has been identified products woven with bird motif carpet weaving style, depicting bird motifs in a perceptible manner. Bird motif symbolises many meanings and beliefs in Turkish culture. The aim of this study is to examine the features of bird motif and Döşemealtı carpet that is 4 different motif features with the bird motif is used. As a result of the study birds are freedom, luck, messenger by given meaning has been used carpet, cushion and pillows as motif. It has also been found that species of pigeon and partridge from the bird species, which are seen and grown intensively in the Döşemealtı region were used on carpets.

Keywords: Turkish carpet art, Döşemealtı carpets, motif, bird motif

Giriş

Kültür, binlerce yıl içerisinde toplumların, halkların arasında oluşan kuvvetli bağın ve birbiri ile etkileşimin sonucunda ortaya çıkan ve toplumun kimliğini meydana getiren bir kavram olarak ifade edilmektedir. Bireylerin duygu, düşünce, inanç, yaşam biçimi, örf, adet, gelenek, görenek, mimari, el sanatları vb. çok yönlü maddi ve manevi unsurlar kültürün zaman içerisinde şekillenmesine yardımcı olurken, geçmişten geleceğe aktarılmasında da önem taşımaktadır (Tanrıkulu, 2014: 473).

Toplumlar arası kültürel içerik olan inançların, duyguların, düşüncelerin iletilmesinde semboller en etkili iletişim aracı olma rolünü üstlenmektedir. Sosyal ve kültürel değerlerin oluşumunda ve yapılışında kültürel semboller ait olduğu topluma özgün bir değer katmaktadır. Sanattan mimariye, felsefeden dine tüm alanları kapsayan semboller, anlatımın somut yerine soyut olarak ifade edilmesidir. Zengin ve derin bir anlama sahip semboller, yaşamın her alanında özellikle icra edilen sanat çalışmalarında kendine yer bulmuş ve o dönemin toplumsal yapı ve olaylarını sözlü anlatım yerine simgelerle, işaretlerle anlatmasına olanak veren farklı bir iletişim türü olmuştur (Alp, 2009: 3).

Dokuyucular özenle işlediği motiflerde, kendi yaşamlarından bir parçayı kelimelerle anlatmak yerine sembollerini kullanmışlardır. Dokuyucunun kendi el emeği, göz nuru ileilmek ilmek dokuduğu halı sanatında kullanılan semboller dikkat çekmektedir. Duygu, düşünce, hüzn, sevinci yansıtan motiflerin her biri kendi içinde özgün ve özel bir hayat hikâyesini içermektedir. Aynı zamanda toplumsal yaşamı konu alan motifler yaşanmışlıkların en somut özelliklerini de taşımaktadır. M.Ö. V-III. yüzyıllara tarihlendirilen dünyanın bilinen ilk havlı dokuması olan Pazırık halısından bu yana Anadolu'da üretilen halılarda sembol ve motifler çok yönlü olarak işlenmiş ve işlenmektedir (Akpınarlı, 2000: 20; Özkeçeci, 2004: 117). Türk halı sanatı incelendiğinde; ilk örnekten günümüze kadar hayvan figürlerinin benimsendiği görülmektedir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde hayvan figürleri ve hayvan uzuvları halı vd. dokumalarda sembol ve motif olarak yerini almıştır. Osmanlı döneminde 15. yüzyıla kadar nadir kullanılan hayvan figürleri; İslam inancının etkisiyle 15. yüzyıldan itibaren yerini tamamen bitkisel ve soyut bezemelere bırakmıştır (Güney ve Güney, 2000:

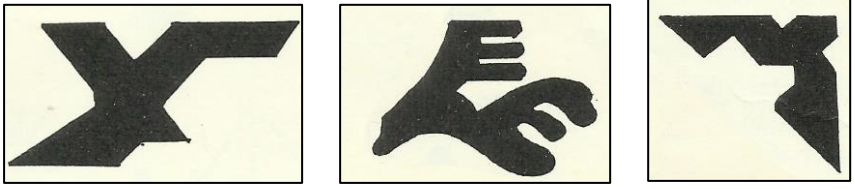
54; Akpınarlı, 2011: 24). Halılarda genellikle bitkisel, geometrik, figürlü, sembolik, nesnel ve yazılı olmak üzere çeşitli bezemeler yer almaktadır.

Halılarda figürlü bezemelerde hayvan figürlerine yoğun olarak yer verilmiştir. Figürlü bezemeler grubunda yer alan kuş motifine kültürler arası farklı yaşam tarzlarından, geleneklerden, göreneklerden beslenerek, kimi zaman olumlu, kimi zaman olumsuz çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Kuşların uçuşma özelliği evrenin sınırötesini aşan ruhları simgelemektedir. İnançla bağdaştırılan kuşlar sır saklayan özellikleri “Küçük bir kuştan aldım haberi” deyişi ile vurgulanırken, aynı zamanda bilgelik, zeki ve çevik düşüncüyü sembolize etmektedir (Wilkinson, 2009: 58). Hz. Muhammed’in siyah bir kumaştan ibaret olan en ünlü sancağı, kartal, şahin, atmaca, tavşancıl vb. anlamına gelen Ukab adını taşımaktadır. Kuş motifini figürel ifadesi yerine soyut bir anlam taşıyarak sembolize eden önemli bir örnektir (Özkeçeci ve Özkeçeci, 2007: 113-114).

Kuş motifinin yer aldığı halılardan birisi de Antalya Döşemealtı yöresinde görülmektedir. Bu araştırmanın genel amacı; kuş motifinin genel özellikleri ve kuş motifli Döşemealtı halılarının özellikleridir. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, alan çalışması sonucunda ulaşılabilen farklı özelliğe sahip 4 adet kuş motifli Döşemealtı halısıdır. Yörede yapılan incelemede kuş motiflerinin özellikleri güvercin ve keklik kuşlarının kullanılması ile ilgili dokuyuculardan fazla bilgi alınamamıştır. Sadece yörede yoğun yetişen kuş örnekleri olduğundan motif olarak dokunduğu belirtilmiştir.

Kuş Motifinin Özellikleri

Orta Asya Türk inancında, ölünün ruhunun “kuş gibi göğe uçtuğuna” inanılmaktadır. Asyalılar kutsal hayvan saydıkları kuşların yardımıyla doğduklarını ve öldüklerinde ise ruhlarını göğe yükselttiklerini ve tekrar onların yardımıyla yeniden doğduklarına inanmaktadır. Kuşun onlara her zaman eşlik eden kutsal bir hayvan olduğunu kabul etmektedirler (Deniz, 2000: 186; Ateş, 2012: 156).

Şekil 1: Kuş motiflerinden örnekler (Durul, 1987: 31)

Kuş motifi birçok anlama gelmektedir. Bazı toplumlarda uğuru, bazılarında ise uğursuzluğu simgelemektedir. Örneğin, baykuş, karga gibi kuşlar uğursuz sayılırken, güvercin, bülbül gibi kuşlar uğurlu sayılmaktadır. Aynı zamanda mutluluğu, sevgiyi, gücü ve dayanıklılığı da simgelemektedir (Erbek, 1987: 55 ; Akpınarlı, 2007: 18). Özellikle kutsal kitaplarda yer alan “Nuh Tufanı”nda; tufan bittikten sonra Nuh’un gemiden bir güvercin uçurması ve ağzında bir zeytin dalı ile dönen güvercinin suların geri çekildiğini müjdelemesi anlatılmaktadır (Türe, 2004: 82).

“Kuşlar genel olarak, göklerin, ruhsal yükselmenin, yüksek şuur hallerine geçişi, ortamdaki yükselişi, dünyasallıktan uzaklaşmanın, hafifliğin, semaviliğin, ruhların, ruhsal unsurların, ruhsal tesirlerin, sezgi ve ilhamın, reenkarnasyonun, ruhun ebediliğinin, Gök ile Yer arasındaki irtibat ve aracılığın sembolleri olarak da kullanılmıştır.” (Salt, 2006: 228).

İrtibat ve aracılığın sembolü olan kuşlar, Altay ve Türk destanlarında Tanrı’nın elçisi olarak bahsedilmiştir. “Bir Han’ın erkek çocuğu olmuyor. Kayın ağacına konmuş bir kuş Han’a, senin bir oğlun olacak, diye haber veriyor... Han’ın bir oğlu oluyor.” Burada kuş Tanrı’nın elçisi olarak ifade edilmiştir (Ögel, 1995: 548).

Eski topluluklarda ve kabilelerde ise kuşlar yüksek seviyenin sembolü olarak sayılmaktadır. Buna göre; Yakut Türklerinin Şamanları kendi ruhlarını birer hayvanla temsil etmektedirler. Şamanlar ne kadar olgunlaşırsa ruhları da o kadar kusursuzlaşmakta, ve daha iyi mertebedeki hayvanlarda görünmektedir. Yakut şamanlarına göre kartal en yüksek ruhları taşıyan hayvandır. Bu nedenle yüksek seviyedeki Türk topluluğunu yansıtan kuş sembolü Altay ve Yakut kabileleri ile Oğuz boylarında yaygın olarak kullanılmıştır (Ögel, 1993: 47).

Döşemealtı Bölgesi ve Dokunan Halıların Özellikleri

Döşemealtı, Türkiye'nin en eski yerleşim yerlerinden biri olma özelliğine sahiptir. Antalya ile Döşemealtı ilçesine bağlı Kovanlık Köyü'nün 2.5 - 3 km kuzeydoğusunda ovanın bitip Toros dağlarının ilk yükseltilerinin başladığı Roma dönemine ait Romalılar tarafından döşeme taşlarla yapılan 2.5- 3 m genişliği olan bir yoldur. Bu döşeme taşlarla yapılan yolun altında kalan köylere yöre halkı tarafından Döşeme'nin altında kalan köyler denilmiş ve zaman içinde bugünkü ismi olan Döşemealtı ismine dönüşmüştür (Anonim, 2012: 268) Şirin (1994) çalışmasında Kovanlık ve Aşağıoba köylerinde yaşayan topluluğun Karakoyunlu yörüklerinden oluştuğunu belirtmektedir (Şirin, 1994: 12). Yirmi üç köye sahip olan bu yörede, 1960'lı yıllara dek Karakoyunlu aşiretinin 17. yüzyıldan beri kışlak olarak seçtiği Kovanlık ve Aşağıoba köylerinde konar göçer karakterli küçük boyutlu canlı renklerin yer aldığı söz konusu halılar dokunmaktadır. Aynı zamanda bu halılar başlangıçta Kovanlık Köyü'nde dokunduğu için Kovanlık Halıları olarak bilinir. 1960'dan sonra Antalya'da turizmin gelişmesi sonucu Kovanlık halıları Döşemealtı'nın diğer köylerinde dokunmaya başlamışlardır. Böylece turizm amaçlı yazılan rehber kitaplarında Kovanlık halıları Döşemealtı halısı adıyla anılmıştır (Seyirci, 1992: 404).

Döşemealtı halılarında kullanılan malzeme yündür. Koyun kırkıldıktan sonra yün elyafı önce yıkanmaktadır. Yıkanan yün elyafı tarama işleminden sonra eğrilerek iplik haline getirilmektedir. İplikler yörede bulunan bitkilerden elde edilen boyarmaddelerle boyanmaktadır. Döşemealtı halılarında kırmızı, mavi, lacivert, bordo, yeşil, siyah, beyaz gibi renkler yer alırken, zemin rengi genellikle kırmızı, mavi, bordo, lacivert tercih edilmektedir (Kaştan, 2007: 171-172 ; Aldoğan, 1981: 16-17).

Şekil 2: 19. Yüzyıl Döşemealtı Halı Örnekleri (TEDHK, 2006)

Döşemealtı halılarındaki motife yanış, motifleri birbirinden ayıran kuşaklara da su denilmektedir. Arap (çırakman), el, şingır, deve, akrep, heybe suyu, bıçak ucu, tutmaç top, mektup, mersin yaprağı topu, yantır, kocasu, bulanık su, çetene, çingilli, yastık yanışı, aklı su, böcü (koyun gözü), nacaklı su, albay suyu, küçük toplu su ve kırmızı toplu su Döşemealtı halılarında kullanılan motiflerdendir (Deniz ve Aydın, 2012: 430). Halılarda kullanılan bordürler ise kocasu, develi su, tutmaç suyu, çetene, nacaklı su, küçük toplu su, albay suyu, aklı su, bulanık su, kırmızı toplu su ve çingillidir. Bordürlerin içerisinde deve, testere dişli yaprak, çiçek, yantır, mersin yaprağı topu, şingır, koyun gözü ve bıçak ucu vb. motifler yer almaktadır (Aldoğan, 1981).

Kuşlu Döşemealtı Halılarının Özellikleri

Türk halılarında kimi zaman mitolojik bir anlatımla anka kuşu olarak, kimi zaman sembolik bir anlatımla kartal, kumru, güvercin, sülün, kaz, ördek, turna, keklik, bülbül vb. çeşitli türleri yer aldığı kuş motifli figüratif bezemeler olarak karşımıza çıkmaktadır (Akpınarlı ve Üner, 2017). Döşemealtı halılarında yer alan kuş motifleri ise çeşitli kuş türleri ile kuşların uzuvları (kuş ayağı ,kuş çırnağı, kuş gagası, kuş gözü v.b) şeklinde kullanılmıştır. Karakoyunlu yürüklerinden olan Döşemealtı yöresi halkı konar göçer yaşamın etkilerini ürettikleri halılarında motif olarak işlemişlerdir. Uğur saydığı, avlandığı, haberci olarak kullandığı kuşları, özellikle yörede önemli olan keklik, güvercin vb. motif olarak halı minder ve yastıklarında kullanmışlardır.

Şekil 3: Keklik Kafesi (Akpınarlı vd., 2014: 91).

Yörede yapılan araştırmada saptanmış olan 4 kuş motifli halının özellikleri şöyledir;

Döşemealtı halı örneği 1; minder amacıyla dokunmuştur. Halının etrafını çevreleyen lacivert, beyaz, açık kırmızı, yeşil renklerde su yolu ve çiçek motiflerinden oluşan zemininde siyah rengin hakim olduğu bir kalın bordür ve beyaz, açık kırmızı renkli düz-kesik çizgilerden oluşan bir ince bordür bulunmaktadır. Halının zemini 3 parçaya bölünmüştür. Sol ve sağ tarafta yer alan dikdörtgenler aynı motif ve kompozisyon özelliğine sahip ve eşit ölçüdedir. Dikdörtgenlerin zeminlerinde beyaz renk hakim, yeşil ve beyaz renkli artı motifleri üst üste 4 sıra halinde sıralanmıştır. Halının ortasında yer alan dikdörtgen diğerlerine nazaran daha geniş ölçüdedir. Bu dikdörtgenin zemini açık kırmızı ve yeşil renklerden oluşmakta ve ortasında siyah-beyaz renkli tasvir edilmiş bir **keklik motifi** göze çarpmaktadır. Ayrıca zeminde göz motifleri ile birleştirilmiş dört yön motifi, kırık çizgiler ve çiçekler yer almaktadır. Keklik Akdeniz bölgesinde evlerde yetiştirilen ve uğur sayılan bir hayvan özelliğindedir. Akdeniz bölgesinde yapılan alan çalışmalarında (Kahramanmaraş, Antalya, Burdur) keklik kafeslerinin evlerde bulunduğu, ava çıkan kişilerin keklik yakalayarak besledikleri tespit edilmiştir. Bu nedenle halılarda uğur sayılan bu keklik figürü işlenmiştir.

Şekil 4: Döşemealtı Kuşlu Halı Örneği 1

Döşemealtı halı örneği 2; yastık amacıyla dokunmuştur. Halının etrafını çevreleyen yeşil rengin hakim olduğu bir kalın bordür ile kırmızı kontürlü lacivert üçgenlerden oluşan ve zemini hardal renginde olan bir ince bordür bulunmaktadır. Halının zemininde hardal renk hakimdir ve siyah, kahverengi, gri, sarı ve kırmızı renklerden oluşan ve birbirine bakan tasvir edilmiş iki **güvercin motifi** göze çarpmaktadır. Zeminde ayna simetrisi raportlama tekniği kullanıldığından, halının yarısında güvercinin üstüne yerleştirilen çiçekler ile önüne yerleştirilmiş vazodaki çiçekler, halının diğer yarısında tam tersi olacak şekilde aynı motifler yer almaktadır. Halılarda yer alan, iyi talih, mutluluk, sevinç ve haberciliği sembolize eden güvercinler buldukları yere geri dönme becerileri ve dış güzellikleri ile de bilinmektedir (Yılmaz ve Boz, 2012: 49). Yön bulma yeteneği ve hızları sayesinde Türkmen boylarında ve Osmanlı döneminde haberleşme amacıyla posta güvercinleri yetiştirilmişse de, günümüzde hobi olarak güvercin yetiştiriciliği devam etmektedir (Özer, 2015: 183).

Şekil 5: Döşemealtı Kuşlu Halı Örneği 2

Döşemealtı halı örneği 3; minder amacıyla dokunmuştur. Halının etrafını çevreleyen koyu kahverengi kalın bordür, beyaz renkli ince bordür, daire içinde yıldız, üçgen ve göz motiflerinden oluşan zeminde yeşil, lacivert renklerin hakim olduğu bir kalın bordür ve zeminde beyaz rengin hakim olduğu su yolu şeklinde dolaşan çiçek motiflerinden oluşan bir ince bordür bulunmaktadır. Halının zemininde kırmızı renk hakimdir ve krem, koyu kahverengi, lacivert, beyaz ve yeşil renklerden oluşan ve tasvir edilmiş dört **keklik motifi** göze çarpmaktadır. Zeminde ayna ve ters simetri raportlama tekniği kullanılmıştır. Halının dörtte birinde yer alan keklik motifini ayna simetrisi ve ters simetrisi alınarak raportlanmıştır. Ayrıca zeminde beyaz-mavi renkli çiçek motifleri ile krem, koyu kahverengi, lacivert renkli vazolar yer almaktadır.

Şekil 6: Döşemealtı Kuşlu Halı Örneği 3

Döşemealtı halı örneği 4; minder amacıyla dokunmuştur. Halının etrafını çevreleyen daire içinde yıldız, üçgen, göz motiflerinden oluşan ve zemininde lacivert, açık mavi, açık kırmızı, koyu kahverengi renklerin kullanıldığı kalın bordür ile beyaz, kırmızı renkli ince bordür bulunmaktadır. Halının zemininde yeşil renk hakimdir ve krem, beyaz, koyu kahverengi ve kırmızı renklerden oluşan ve birbirine bakan tasvir edilmiş iki **keklik motifi** göze çarpmaktadır. Zeminde ayna simetrisi raportlama tekniği kullanılmıştır. Ayrıca halının zemininde yüzeyde dağınık halde yerleştirilmiş farklı büyüklükte yıldız motifleri, çiçek motifleri ve iki kekliğin ortasında vazoda çiçek motifi yer almaktadır.

Şekil 7: Döşemealtı Kuşlu Halı Örneği 4

Sonuç

Kuş motifi kültürden kültüre farklı anlam özelliklerine sahip olmaktadır. Bazı toplumlarda kuş sembolü inançla ilişkilendirilmiş ve bu sembole kutsal kitaplarda ruh ile bütünleştirilerek yer verilmiştir. Aynı zamanda kuşlar mutluluğu, sevgiyi, gücü, bilgeliği ve dayanıklılığı da sembolize etmişlerdir.

Araştırma kapsamında 4 farklı motif özelliğine sahip Döşemealtı halı örneğini incelenmiştir. İncelenen örnekler kullanım açısından değerlendirildiğinde; halıların 3'ü minder halısı, 1'i yastık halısı olarak dokunmuştur. Kullanılan motif özellikleri açısından değerlendirildiğinde, Akdeniz bölgesindeki doğa güzelliğini yansıtan bitkisel bezemeler bordür ve zemin boşluklarında kullanılmıştır. 2 örnekte Döşemealtı halılarında kullanılan boncuk ve yıldız motiflerinden oluşan bordür yer almıştır (Şekil 5 ve 6). Konar göçer yaşamdan günümüzde yerleşik düzene geçmiş Döşemealtı halkı dost, postacı, uğur saydıkları hayvanları günlük kullanım eşyaları olan yastık ve minderlere işlemişlerdir. Özellikle Döşemealtı halılarında sıklıkla kullanılan soyut anlatım yerine figürsel olarak ifade edilen kuş figürleri (keklik, güvercin) bulunmaktadır. Halıların kompozisyonu genellikle ayna simetrisi şeklinde raporlanmıştır. Renk açısından değerlendirildiğinde ise lacivert, yeşil, beyaz, kırmızı ve krem renkler yoğun olarak halılarda tercih edilmiştir.

KAYNAKLAR

- AKPINARLI, H. F. (2000). "Motiflerin Dili". *Motif Dergisi*, S. 23, 20-21.
- AKPINARLI, H. F. (2007). "Türk Kilimlerinde Kullanılan Geometrik Bezemelerin Form İsim ve Kompozisyon Açısından Değerlendirilmesi", *II. Uluslararası Romanya'da Türk Kültürün İzleri Sempozyumu*. 11-23, Romanya.
- AKPINARLI, H. F. (2011). "Osmanlı Dokumalarında Kuş Motifinin İncelenmesi", *Osmanlı Sanatı, Mimarisi ve Edebiyatına Bakış 18. CIEPO Sempozyumu*. 23-35, Edirne.
- AKPINARLI, H. F vd. (2014). *Kahramanmaraş El Sanatları*. Ankara: Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık Ltd. Şti.
- AKPINARLI, H. F. ve ÜNER, İ. (2017). "İç Anadolu Bölgesi Halılarında Görülen Figüratif Sembol ve Motifler". *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, C. 10, S. 20, 630-651.
- ALDOĞAN, A. (1981). "Döşemealtı Halıları". *Sanat Dünyamız*, S. 23, 16-17.
- ALP, K. Ö. (2009). *Orta Asya'dan Anadolu'ya Kültürel Sembollere Giriş*. Ankara: Eflatun Yayınevi.
- ANONİM. (2012). *Dünden Bugüne Antalya I. Cilt*. Antalya: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- ATEŞ, M. (2012). *Mitolojiler ve Semboller "Ana Tanrıça ve Doğurganlık"*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- DENİZ, B. (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yayımları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- DENİZ, B ve AYDIN, Ö. (2012). *Döşemealtı Halıları*. Dünden bugüne Antalya II. Cilt. Antalya: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- DURUL, Y. (1987). *Anadolu Kilimlerinden Örnekler 2*. İstanbul: Ak Yayınları.
- ERBEK, G. (1987). *Anatolian Motifs from Çatalhöyük to the Present*. İstanbul.
- GÜNEY, K. Z ve GÜNEY, A. Nihan. (2000). *Osmanlı Süsleme Sanatı*. Ankara: SFN Ltd. Şti.
- KAŞTAN, Yüksel. (2007). "Antalya Yöresi'nde Döşemealtı Halılarının Dünü ve Bugünü", *I. Uluslararası Türk El Dokumaları Kongresi*. 170-177, Konya.
- ÖGEL, B. (1993). *Türk Mitolojisi I. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ÖGEL, B. (1995). *Türk Mitolojisi II. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ÖZER, S. (2015). "Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Posta Güvercinleri". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 55, S. 2, 167-188.
- ÖZKEÇECİ, İ. (2004). *Zamanı Aşanlar IX. Yüzyıla Kadar Türk Sanatı*. İstanbul: Güzel Sanatlar Matbaası.
- ÖZKEÇECİ, İ ve ÖZKEÇECİ, Ş. B. (2007). *Türk Sanatında Tezhip*. İstanbul: Seçil Ofset.
- SALT, A. (2006). *Neo-spiritüalist Yaklaşımlarla Ezoterik Bilgilerin Işığında Semboller*. İstanbul: Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A. Ş.

- SEYİRCİ, M. (1992). "Antalya'daki Karakoyunlu Aşireti ve Dokumaları", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*. Ankara.
- ŞİRİN, N. (1994). *Döşemealtı Halıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TANRIKULU, M. (2014).. "Türkiye Coğrafyasında Genel Kültür, Alt Kültür ve Mozaik Kültür", *TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu*. 473-480, Ankara.
- TEDHK. (2006). *Türk El Dokuması Halılar Katolog 4*. Ankara: Semih Ofset Ltd. Şti.
- TÜRE, A. (2004). *Arkeoloji, Antropoloji ve Folklor Açısından Takılar ve Süs Taşlarında Sembollerin Dili*. İstanbul: Goldaş Kültür Yayınları.
- WILKINSON, K. (2010). Semboller ve İşaretler. (Çev.: Seda Toksoy), İstanbul: Alfa Yayınları.
- YILMAZ, O ve BOZ, A. (2012). "Tarihten Günümüze Türkiye'de Güvercin (Columba Livia) Yetiştiriciliği". *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, C .9, S. 1, 45-51.